

Oefenen met de toekomst: Gezond stedelijk leven in 2049

Donderdag 31 oktober kwam een groep beleidsstrategen van overheden en kennisinstellingen uit de regio Utrecht bijeen om samen met de onderzoekers van Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) na te denken over hoe het idee “gezond stedelijk leven voor iedereen” tot uiting kan komen in het jaar 2049. Ontwikkelingen zoals de energietransitie, technologische innovaties en maatschappelijke veranderingen zullen doorwerken op het gebied van stedelijk ontwerp, infrastructuur en mobiliteit. Met behulp van vier unieke scenario's, gebaseerd op verschillen in de categorieën sturing, duurzaamheid en maatschappij, wisten de onderzoekers van het PBL de deelnemers te prikkelen en te inspireren. De namen van de scenario's: 'Bubbelstad', 'Groenrijk', 'Beursplein' en 'Eigenwijk' gaven de deelnemers al een indruk van de scenario's en deze werden na een korte toelichting verder uitgewerkt door de deelnemers voor de thema's: **“Hoe ziet onze economie eruit in 2049 in termen van werkgelegenheid en werklocaties?”** en **“Wat is een gezonde inrichting van onze wijken en buurten?”** Uiteindelijk presenteerden de groepjes hun ideeën middels twee korte persconferenties.

Bubbelstad: “#Double your bubble”

De planmakers voor Bubbelstad voorspelden vooral een omgeving waarin mensen veel vrijheid hebben om te doen waar ze zelf zin in hebben. Doordat alles digitaal is, krijgen mensen de kans om te bepalen wat ze wel en niet mee willen krijgen. De digitalisering zorgt er echter ook voor dat succes of status bepaald zal worden door het aantal likes op social media. Wat betreft werkgelegenheid, zal er met name op de gebieden hardware, software en creative design, veel te doen zijn. Bovendien zal de vraag naar psychologen toenemen, doordat de extreme digitalisering ervoor zal zorgen dat iedereen in zijn eigen bubbel leeft, en meer en meer mensen hun sociale uitlaatklep elders zullen moeten vinden. Wat betreft de werklocaties zal alles erg flexibel zijn, omdat het in Bubbelstad alleen maar een kwestie is van inloggen. Verder voorspellen de planmakers dat over 30 jaar de grote meerderheid wel gewend is aan de digitalisering, maar dat degenen die dat niet zijn, het erg moeilijk zullen krijgen. Voor hen zal het extra moeilijk worden om een baan te vinden en het opvangen van deze groep mensen zal dan ook een van de kerntaken zijn van de overheid. Tot slot is er voor de overheid nog een rol weggelegd om de veiligheid te garanderen en te bepalen in welke bubbels het meeste te halen valt.

Over de inrichting van de wijken en buurten maken de planmakers zich totaal geen zorgen in Bubbelstad. Alles is toch online, en met behulp van virtual reality kan je je omgeving zo mooi maken als je zelf wil. Zelfs sporten zal online gaan en dit heeft ook voordelen, want met behulp van speciale bandjes kan alles gemeten worden. Dat alles gemeten wordt, zal er ook voor zorgen dat de gezondheidszorg preventiever zal worden en mensen zullen minder snel ziek worden. Gebeurt dat toch, dan zal er toch iemand het moeten oplossen, of niet... Het allerbelangrijkste in Bubbelstad is een goede internetverbinding. De rol van groen zal steeds minder belangrijk worden, maar wellicht is er nog plek in de serverparken. Het onderhoud van de serverparken is echter veel belangrijker, om er voor te zorgen dat alles online werkt. Klimaatadaptatie is daarentegen minder belangrijk, zolang het maar goed genoeg is om te overleven, en de serverparken beschermd zijn tegen water. Bovendien is de groep sceptisch over de toekomst want de kans dat mensen zich nog voortplanten in Bubbelstad zal alleen maar afnemen. Voortplanten kan namelijk (nog) niet digitaal en het gebrek aan sociale interactie in Bubbelstad zal er voor zorgen dat mensen minder snel een partner vinden.

Groenrijk: “Tweedehands fiets nu duurder dan nieuw”

Het scenario Groenrijk wordt gekenmerkt door een top-down groene systeemtransitie. In Groenrijk zijn daarom de zogenaamde Planeetpunten ingevoerd naast de euro's: niet-duurzaam gedrag kost punten, zodat mensen als het ware verplicht worden om duurzamer te leven. Deze Planeetpunten zullen volgens de planmakers dan ook een grote invloed hebben op de manier van leven/werken in 2049. De 'Telegraaf-kop': “Tweedehands fiets nu duurder dan nieuw” geeft al een beeld van hoe de groene systeemtransitie terug te zien zal zijn in het consumentengedrag van de inwoners van

Groenrijk. Echter zal de groene systeemtransitie niet alleen zichtbaar zijn in het consumentengedrag. Ook op de thema's werkgelegenheid, mobiliteit en infrastructuur zal de focus op duurzaamheid komen te liggen. Bedrijven zullen zich meer en meer gaan richten op hergebruik, en het aanbieden van diensten. Ook zal de productie van producten steeds meer lokaal plaatsvinden, zodat vervuiling door distributie beperkt wordt. Bovendien zal de opkomst van 3D-printers een grote invloed hebben op de inkoop van producten of onderdelen. In plaats van producten of onderdelen vervoeren vanuit China, zullen bedrijven deze steeds vaker lokaal kunnen printen. Daarnaast zullen bedrijven niet alleen minder importeren, maar ook zal de focus verschuiven van export naar de lokale markt. Deze veranderingen zullen echter ook problemen opleveren voor een aantal groepen op de arbeidsmarkt. De gehele internationale handel, logistiek, en boeren die gericht zijn op export zullen hun bedrijfsvoering moeten omgooien. Daarentegen liggen er wel kansen voor bedrijven die de energietransitie uitvoeren en zal de vraag naar mensen die met hun handen werken alleen maar toenemen.

Verder zullen werknemers nog dichterbij hun werk willen wonen, zodat ze lopend of fietsend naar hun werk kunnen. Hiervoor zullen er meer woningen gebouwd moeten worden en zullen mensen ook compacter moeten gaan wonen. Bovendien zal thuiswerken ook veel vaker gaan voorkomen in Groenrijk.

Wat betreft de inrichting van de wijken en buurten, zal er ook veel veranderen in Groenrijk. Doordat lopen en fietsen de standaard worden, zullen de straten weer meer en meer van de mensen worden en zullen kinderen meer plek krijgen om weer buiten te spelen. Bovendien zal de hoeveelheid groen in de omgeving alleen maar toenemen met parken, volkstuinten, water en eetbossen. Daarnaast zal het aantal buurthubs, waar men spullen kan delen, ruilen, of gemeenschappelijk bestellen alleen maar toenemen en zullen scholen, ecologische winkels en gezondheidscentra overige belangrijke voorzieningen zijn in de buurt. Klimaatadaptatie speelt uiteraard een maximale rol in Groenrijk en zal alleen maar een aanjager zijn van innovaties zoals zonnepanelen, zonneglas, enzovoort. De veranderingen in de omgeving zullen alleen voor mensen die niet goed ter been zijn problemen kunnen opleveren, maar daarvoor zullen elektrische deeltaxi's de oplossing bieden.

Beursplein: "Beursplein = Scheidslijn"

Het scenario Beursplein zorgde bij de planmakers tot veel discussie. "Beursplein = Scheidslijn" is de krantenkop waarmee de deelnemers de toekomst van Beursplein schetsten. De mate van werkgelegenheid zal per stad verschillen, doordat steden zullen specialiseren in bepaalde sectoren. Voor Eindhoven zal er bijvoorbeeld met name werkgelegenheid zijn in de High Tech sector, terwijl in Utrecht de meeste banen in de gezondheidssector te vinden zullen zijn. Doordat in Beursplein alles gericht is op business, zullen de verschillen tussen de mensen die het gemaakt hebben en de mensen die minder aanzienlijke functie hebben erg groot worden. Welke functie men kan bekleden zal ook meer en meer bepaald worden aan de hand van opleidingsniveau. Aan de ene kant zullen de mensen die een goede baan gevonden hebben een zorgeloos leven hebben in Beursplein. Aan de andere kant zal het leven voor de grote meerderheid er minder rooskleurig uitzien. Dit zal er allemaal aan bijdragen dat de verschillen tussen mensen met een ander opleidingsniveau alleen maar zullen toenemen. Doordat de meerderheid van de mensen (zo'n 80%) het in Beursplein minder goed zal hebben dan de relatief kleine groep mensen met een goede baan, zal de kans op een opstand alleen maar toenemen in Beursplein. Ook met het oog op mobiliteit, zal de groep mensen met een goede baan het veel beter

hebben. Dit heeft te maken met de inrichting van de wijken in Beursplein. Hierdoor zullen de mensen met een goede baan centraal en dichtbij hun werk wonen, waardoor zij amper zullen hoeven te reizen. De mensen met een minder hoogopgeleide baan zullen voornamelijk buiten de stad wonen, waardoor zij veel meer zullen moeten reizen. Voor de inrichting van de wijken in Beursplein schetsten de planmakers zelfs een soort terp, waarbij het centrum hoger ligt dan de rest van de stad en is omringd door water en parken. Terwijl de hoger-opgeleiden in het centrum zullen wonen, zullen de lager-opgeleiden met name aan de andere kant van het water wonen en zelfs moeten betalen om doordeweeks via een tunnel het mooie centrum in te mogen. De welbedeelden die in het centrum wonen, zullen doordeweeks ook niet buiten het centrum te vinden zijn. Enkel in de weekenden zullen zij de parken rondom de stad opzoeken ter recreatie. Uiteindelijk zullen de statusverschillen leiden tot een grote opstand van de mensen die het minder goed getroffen hebben in Beursplein, waardoor het scenario Beursplein uiteindelijk niet lang houdbaar zal zijn volgens de planmakers. De afweging om te kiezen voor evolutie of revolutie zal volgens de planmakers altijd centraal staan in Beursplein.

Eigenwijk: Revival to the 50's

In het scenario Eigenwijk, grijpen de planmakers terug naar kernwaarden van de steden en dorpen van vroeger, waarbij alles lokaal geregeld werd. Doordat alles in Eigenwijk lokaal en kleinschalig is, zal de werkgelegenheid in Eigenwijk er ook anders uitzien dan nu. Wanneer het Eigenwijk scenario uitkomt, zal de werkgelegenheid in de regio Utrecht met name gebaseerd zijn op lokale maakindustrie, mkb-bedrijven, ambachten, zelfvoorzienende praktijken en coöperaties. Voor bepaalde groepen, zal het daardoor ook lastig worden om werk te vinden in Eigenwijk. Doordat alles lokaal geproduceerd wordt en er ook verwacht wordt dat iedereen een bijdrage levert aan de lokale gemeenschap, zal er voor exportbedrijven bijvoorbeeld weinig tot geen plek meer zijn in Eigenwijk. Ook voor kenniswerkers en wetenschappers zal het lastig worden om een plekje te vinden in Eigenwijk, omdat wetenschap iets is waar men over de hele wereld een bijdrage aan kan leveren en dus niet uit de verf zal komen in isolatie. Dit zal er bovendien aan bijdragen dat de rol van de triple helix onder druk zal komen te staan. Wel zouden bedrijven zich mogelijk kunnen clusteren en de basisvormen voor Eigenwijk, zoals dat vroeger ook gebeurden met de zogenaamde "Philipsdorpen".

Ook de manier van leven zal in Eigenwijk anders zijn dan we nu gewend zijn. In Eigenwijk draait alles om de sociale cohesie en middels het 'gated community'-principe, zal men ook in de gaten gaan houden wie er de stad in en uit gaan. Mensen die niet echt bij de lokale gemeenschap passen zullen het bovendien ook minder naar hun zin hebben in Eigenwijk. Alles in Eigenwijk zal afgestemd zijn op de lokale gemeenschap en gezien de almaar ouder wordende bevolking, zal de vraag naar verzorgingstehuizen ook alleen maar toenemen. Bovendien is het belangrijk dat ook de jongeren in Eigenwijk blijven wonen, zodat zij kunnen helpen bij de mantelzorg. Wat betreft recreatiemogelijkheden heeft men in Eigenwijk met name behoefte aan plekken waar mensen samenkomen. Buurthuizen, sportaccommodatie, scholen en parken zijn hier voorbeelden van. Groen zal ook een grote rol spelen in Eigenwijk. Doordat alles lokaal aanwezig is, zal men ook veel vaker lopen of fietsen. Op het gebied van klimaatadaptatie zal de rol van de overheid in Eigenwijk beperkt zijn, en zal de sociale druk van de bewoners onderling ervoor moeten zorgen dat iedereen rekening houdt met het klimaat. Hoewel het dan goed is dat veel mensen zelf energie zullen gaan opwekken met behulp van bijvoorbeeld zonnepanelen en windmolens, kan het er ook toe leiden dat de omgeving hierdoor wat rommelig wordt.

Reflectie

Aan het einde van de sessie kon geconcludeerd worden dat de sessie genoeg onderwerpen op leverde voor discussie. Het was duidelijk te merken dat de deelnemers geïnspireerd werden door de scenario's, al had de uitwerking in sommige gevallen wel wat extreems en/of ludieks. Met name in de scenario's van Bubbelsstad en Beursplein was het soms lastig om in te schatten hoe de regio Utrecht er over 30 jaar uit zal zien. Zo werd er in Beursplein bijvoorbeeld geconcludeerd dat er een veel onvrede zal ontstaan die uiteindelijk zal leiden tot een grote opstand en was men in Bubbelsstad bang dat de

extreme digitalisering er zelfs voor zal zorgen dat mensen zich niet eens meer voortplanten. Dergelijke conclusies zijn natuurlijk erg extreem, maar zetten wel aan tot nadenken: bepaalde aspecten van de scenario's zijn wel degelijk relevant om rekening mee te houden in de toekomst. De toekomst zal dus niet gevormd worden door enkel één van deze scenario's, maar zal er eerder uitzien als een combinatie van verschillende elementen eruit. Het was relevant en interessant om te zien hoe het verschuiven van verschillende knoppen (van bestuur tot maatschappij) kan leiden tot verschillende uitwerkingen.

Vervolg

Op basis van deze sessie willen de organiserende partijen, Gemeente Utrecht en Economic Board Utrecht het gesprek over de toekomst gaande houden. Naast terugkoppeling middels dit verslag hopen we u op een vervolgbijeenkomst nogmaals te verwelkomen om de opgedane inspiratie verder uit te diepen.